

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

**Dohlédacíinnost soudu
po novele insolvenčního zákona**

Studentská vědecká a odbornáinnost

Kategorie: magisterské studium

Rok odevzdání: 2014

Autor: Ondřej Zezulka, 5. ročník

Ročník: VII. ročník SVO

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V dne

.....

Ondřej Zezulka

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Dohledacíinnost insolvenčního soudu	2
3. Dohledacíinnost po novele insolvenčního zákona.....	4
3.1 Věstelský výbor.....	4
3.2 Insolvenční správce	5
3.3 Průzkumné řízení.....	8
3.4 Souhlas soudu s úkony dlužníka.....	9
3.5 Pokyny soudu ke správě a zpeněžení majetkové podstaty	10
3.6 Protokolace jednání	11
4. Shrnutí dopadů novely.....	13
5. Teoretický a praktický význam novely	14
6. Závěr.....	15
7. Zdroje	16

1. Úvod

Jako téma níže vypracovaného výstupu studentské vědecké odborné činnosti jsem si zvolil dohlédací činnost soudu po novele insolvenčního zákona. Název tématu by ale mohl, vzhledem k obsahu práce, působit krajně matoucím dojmem. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „InsZ“), byl totiž od okamžiku nabytí účinnosti novelizován už zhruba dvacetkrát, třebaže bychom mohli pro přehlednost vylenit tyto i technicky i koncepčně rozsáhlejší úpravy. Posledním takovým zásahem byl zákon č. 294/2013 Sb., kterým se změnil insolvenční zákon a zákon o insolvenčních správcích. Považujme tedy za klíčový právní obsah této novelizace, která bývá označována jako „revizní“ i „systémová“, a která nabyla účinnosti 1. ledna 2014.

Dle důvodové zprávy¹ reflektuje novela zkušenosti získané za předchozích téměř šest let. Mezi nejvýraznější změny, vyzdvihnuté samotnými autory, lze zařadit úpravu institutu oddlužení a reorganizace, uplatnění nároků věřitelů a postavení insolvenčního správce. Nelze opomenout také snahu o harmonizaci se zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník.²

Zmíná důvodová zpráva dohromady itá přes sto stran a o termínu „dohlédací činnost“ se nezmiňuje ani jedenkrát. Samotná ustanovení § 10 a § 11 InsZ, která slouží jako legální zakotvení dohlédací činnosti insolvenčního soudu, zůstávají i nadále stejná. Někdo by se tedy mohl spokojit s konstatováním, že žádné změny nedošlo. Vzhledem k systémové povaze obou paragrafů, která spoívá zejména v návaznosti na mnohá další ustanovení InsZ, je však takové tvrzení zcela mylné.

Cílem této práce je poukázat na vybrané nejvýraznější změny v dohlédací činnosti insolvenčního soudu a opatřit je odborným komentářem. Ambicí této práce však není popsat všechny změny provedené touto novelou, pouze vybraná ustanovení, která budou nejcitelněji zasáhnou do praxe, nebo znamenají pro teorii insolvenčního řízení nejznatelnější posun.

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., str. 5.

² Přede mnou upozorujím na terminologii použitou dále v dokumentu. Těbaže novela č. 294/2013 Sb. deklaruje jako jeden ze svých cílů harmonizaci se zákonem č. 89/2012 Sb., nadále přetrvává pro určité instituty pojmosloví, které je charakteristické pro předchozí úpravu. Pro přehled uvádím termín „právní úkon“ namísto nového „právního jednání“, i „podnik“ namísto „závodu“.

2. Dohlédacíinnost insolvenčního soudu

Insolvenční soud je procesním subjektem, u něhož probíhá insolvenční řízení. Vše ostatním subjektům řízení má ze své podstaty nadřazené postavení. Určuje průběh řízení, je nadán rozhodovací pravomocí a současně vykonává dohled nad postupem a činnostmi ostatních procesních subjektů. Výše zmíněnými subjekty rozumíme procesní subjekty ve smyslu § 9 InsZ, tj. účastníky řízení (dlužník a konkursní věstě) a osoby zúčastněné na řízení (insolvenční správce, věstě orgány, státní zastupitelství, likvidátor dlužníka, svědci a znalci).

Při hlédnutí práv k rozhodovací pravomoci lze vytyčit dva základní okruhy záležitostí, kterými se insolvenční soud zabývá, a které určují povahu vydávaných rozhodnutí. Základním nástrojem soudu je vydávání rozhodnutí dle ustanovení § 10 písm. a), které zákon ukládá nebo předpokládá (tzv. „statutární rozhodnutí“).³ Taková rozhodnutí bezprostředně souvisí s dílčími fázemi insolvenčního řízení a zásadně jsou proti nim přípustné opravné prostředky.⁴ Typickými příklady mohou být rozhodnutí o úpadku, o způsobu řešení úpadku i o ustanovení insolvenčního správce.

Druhou část agendy insolvenčního soudu však tvoří tzv. *dohlédacíinnost*⁵, která směřuje k rozhodování o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, opatření nutných k zajištění účelu a ukládání povinností týkajících se jednotlivých subjektů řízení. Uzavřený výčet rozhodnutí, která může insolvenční soud v rámci této pravomoci vydat, však není možné vymezit.⁶ Důvodem je velká variabilita procesních situací, které mohou v řízení před insolvenčním soudem nastat. Typicky se jedná o supervizi nad činnostmi procesních subjektů, udělování souhlasů k právním úkonům⁷, případně o širokou paletu výzev a rozhodnutí adresovaných účastníkům nebo zúčastněným osobám (výzvy k plnění zákonných povinností, k informování soudu, k předložení zprávy o činnosti aj.).

Tento druh rozhodnutí svou povahou koresponduje s rozhodnutími, jimiž se upravuje vedení řízení dle OS. Ustanovení § 91 InsZ zpravidla nepřipouští proti takovým rozhodnutím

³ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. 3 VSPH 492/2010-A-16.

⁴ A contrario § 91 InsZ o nepřipustnosti odvolání u rozhodnutí vydaných v rámci dohlédacíinnosti.

⁵ Srov. § 11 InsZ.

⁶ Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. xxiii, 1246 s.

⁷ Za typický příklad takového rozhodnutí je možno považovat usnesení, jímž insolvenční soud udělí insolvenčnímu správci souhlas s prodejem majetku patřícího do majetkové podstaty mimo dražbu.

opravný prostředek. Toto pravidlo však připouští výjimky v případech, kdy je rozhodovací inností soudu zasáhnuto do subjektivních práv osoby, které bylo rozhodnutím adresováno.⁸ Otázku, zda bylo rozhodnutím zasáhnuto do subjektivních práv osob, řeší následně odvolací soud. Na jeho úvaze závisí připustnost i odmítnutí takového odvolání.

Dohlédací pravomoc soudu je zásadně dána od okamžiku, kdy je mu podán návrh na rozhodnutí o úpadku dlužníka. Zahájení insolvenčního řízení oznámí insolvenční soud vyhláškou bezprostředně po obdržení insolvenčního návrhu.⁹ Pro dohled je charakteristické, že jde o přetrvávající a kontinuální innost, která provází insolvenční řízení po celou dobu jeho trvání až do pravomocného skončení řízení.

Obecně je obsah dohlédací innosti demonstrativně vyjádřen v § 11 InsZ. Soud přitom provádí nezbytná šetření a vykonává dohled nad postupem a inností všech procesních subjektů. Výslovně nadto zakotvuje dohled nad inností insolvenčního správce, s jehož inností spojuje zákon širokou škálu práv a povinností. Vzhledem k hlavnímu účelu řízení – uspořádání vztahů mezi dlužníkem a osobami dotčenými jeho úpadkem – je úkolem dohledu soudu nad jeho inností vysoce žádoucí. Zanedbání dohlédací povinnosti totiž může obecně vést k odpovědnosti státu za nesprávný úřední postup, které se mohou postižené osoby domáhat.¹⁰

⁸ Srov. náleží II. ÚS 590/02 ze dne 11. 12. 2002, který ještě za úinnosti starého konkurzního zákona vytkl, že dohlédací inností soudu dle § 12 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., se dotýká především innosti správce konkurzní podstaty, popřípadě dalších osob. Pokud opatření podle zmíněného ustanovení zasahuje do právní sféry těchto osob, je soud povinen respektovat a šetřit jejich základní práva.

⁹ Srov. ustanovení § 101 odst. 1 InsZ.

¹⁰ Insolvenční zákon a přílohy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. xxiii, str. 37.

3. Dohlédacíinnost po novele insolvenního zákona

Jak již bylo naznačeno výše, novela InsZ č. 294/2013 Sb. se projevila na úřad institut InsZ, které se úzce dotýkají dohlédacíinnosti soudu. Pro přehlednost si dovoluji dále zařadit nejvýznamnější dílčí změny do kapitol, do kterých jsou systematicky zařazeny ustanoveními InsZ.

3.1 Větitelský výbor

Esenciálním předpokladem pro vedení insolvenčního řízení je pluralita větitel. V řízení tedy individuální výkon větitelských práv ustupuje kolektivnímu výkonu, kde se jednotlivci toliko podílejí na rozhodování o způsobu vedení úpadku dlužníka a nakládání s jeho majetkem.

Větitelskými orgány jsou schůze větitel a větitelský výbor, který může být za jistých podmínek nahrazen zástupcem větitel.¹¹ Schůze větitel volí a odvolává členy větitelského výboru a rozhoduje o odvolání i setrvání členů prozatímního větitelského výboru ve funkci. Pro schůzi větitel tedy větitelský výbor představuje možnost delegace výkonu určitých pravomocí, rozhodovacích i dohlížecích, za souhlasného oprávnění atrahovat k rozhodnutí libovolnou otázku. Litera zákona tedy vychází vstříc větitelům, kteří se aktivně účastní řízení, a svěřuje jim jisté rozhodovací pravomoci.

Praxe naznačuje ambivalentní trend. Ze statistických údajů obsažených v datové zprávě k novele č. 294/2013 Sb. lze vyvodit, že zatímco zástupce větitel byl zvolen v necelé polovině konkursů, větitelský výbor byl zvolen pouze v 9 % případů. Dle Richtera¹² lze legitimně předpokládat, že případy, ve kterých byl větitelský výbor zvolen, indikují, že se v majetkové podstatě jedná o majetek nikoliv bezvýznamné hodnoty. Lze tedy vyvodit tvrzení, že aktivita větitelům odpovídá objemu majetkové podstaty a podílu, v jakém připadá na výši jednotlivých pohledávek.

¹¹ Není-li volba větitelského výboru povinná, má schůze větitel možnost zvolit zástupce větitel (§ 68 InsZ). Tato možnost se nabízí v případě tzv. „nepatrného konkurzu“, kdy celkový obrát dlužníka nedosáhl 2 mil. Kč a počet větitel není vyšší než 50. Novela provedená zákonem č. 294/2013 Sb. však otáčila dříve kazní bemeno. Dříve bylo nutné prokázat, že výše obrátu nedosáhla stanovené částky. Nyní postačí, není-li zjištěno její překročení.

¹² KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008–2013*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, str. 93.

Insolvenční soud dříve obligatorně jmenoval prozatímní vnitelský výbor, neustanovila-li jej schůzka vnitelů. Zejména u konkurzů vypořádávajících nepatrnou majetkovou podstatu se ale vnitelům nevyplácelo aktivně se účastnit insolvenčního řízení a docházelo k výše popsanému stavu „racionální apatie vnitelů“.¹³ Nová úprava změnila modalitu ustanovení a jmenování prozatímního vnitelského výboru je toliko oprávněním soudu. Pouze v případě podání autodenunciačního návrhu dlužníkem, přihlášeným vnitelům nebo předčasným správcem má soud povinnost neprodleně ustanovit prozatímní vnitelský výbor, a to nezávisle na své úvaze.¹⁴ Po neúspěšném ustanovení prozatímního vnitelského výboru schůzka vnitelů však soud vykonává působnost vnitelského výboru sám.¹⁵

Při řešení nepatrného konkurzu a oddlužení vychází novelizace ze stejného předpokladu. Ani zde není volba vnitelského výboru povinná a její působnost přebírá soud.

Novela tedy odstraňuje nepraktickou situaci, kdy byl soud nucen jmenovat členy vnitelského orgánu spíše *pro forma*, nebo nemuseli mít žádný zájem aktivně hájit práva všech vnitelů. Na druhou stranu se tato agenda implicitně přesunuje na insolvenční soud. Ten je orgánem státní moci a jeho zájmy mohou být diametrálně odlišné od zájmů vnitelů.¹⁶ Dle mého názoru jde o nepřipustné přenesení bezemenné tíživého soukromoprávní zájem na soud, nebo zde není přitomen dostatečný veřejný zájem na to, aby ospravedlnil rozpor se základní zásadou sporných soudních řízení, a sice *vigilantibus iura scripta sunt*.

3.2 Insolvenční správce

Řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka tak, aby došlo k přijatelnému uspořádání majetkových vztahů mezi dlužníkem a osobami dotčenými úpadkem, klade vysoké nároky na osobu, která bude pověřena správou majetkové podstaty v mezidobí od zahájení do skončení řízení. Ponechání kontroly nad majetkem úpadce v rukou jeho samého nebo jeho zaměstnanců je vždy krajně riskantní krok. Proto jsou zásadní právní úprava využívá institutu nestranného

¹³ tamtéž

¹⁴ Srov. ustanovení § 61 odst. 1, a line 2 InsZ.

¹⁵ Stejně úinky nastávají i v případě, že se schůzka vnitelů nepodaří jmenovat nové členy vnitelského výboru na uprázdněné pozice do minimálního počtu. Důvod je nabíledni – iniciace vytvoření kolektivního orgánu jednotlivcem může dopadnout i neúspěšně v moment, kdy ostatní vnitelé nemají zájem.

¹⁶ Tím spíše, že byl v minulosti například napadán nominální princip ustanovování insolvenčních správců na základě volného uvážení soudu, který tím mohl zvýhodňovat určité skupiny vnitelů, případně samotného insolvenčního správce.

odborníka, kterým je osoba insolvenčního správce. K této osobě lze říci, že se vzhledem k nárokům na kvalifikaci daných zákonem o insolvenčních správcích vyžaduje splnění podmínek vysoké odborné úrovně.¹⁷

Insolvenčního správce a další správce (tj. představitel správce, oddělený insolvenční správce, zvláštní insolvenční správce a zástupce insolvenčního správce) lze charakterizovat jako osoby zústeněné na řízení, tj. procesní subjekt insolvenčního řízení.¹⁸ V praxi však existují odlišné názory na jeho právní povahu. Z určitého úhlu pohledu může být považován za veřejného úředníka sui generis, což je postoj nazvaný judikaturou. Ta hodnotí povahu výkonu n kterých pravomocí insolvenčního správce jako postavení orgánu veřejné moci (dílem i vykonáváním mandátu uděleného insolvenčním soudem). Tuto tezi podporuje i fakt, že funkce správce není výkonem živnostenského i podnikatelské oprávnění. Pro soukromoprávní pojetí osoby správce hovoří ekonomicky vykonávaná činnost, neodpovědnost státu za protiprávní chování správce, nezávislá volba úředníkem atd.¹⁹

Insolvenčního správce určuje předseda insolvenčního soudu nejpozději v rozhodnutí o úpadku. Odvodí-li to okolnosti úpadku, může být soudem ještě předtím ustanoven představitel správce. Oproti předchozí právní úpravě se změnil způsob ustanovování insolvenčních správců soudem. Zatímco dosavadní právní úprava preferovala nominální způsob (tj. předseda insolvenčního soudu určil osobu správce na základě volné úvahy), novela přináší rotační mechanismus (tj. insolvenční správci jsou přidělováni proporcionalně podle rozvrhu, podobně jako například soudci).²⁰ Vzhledem k odlišnostem jednotlivých druhů insolvenčního řízení budou soudy také ustanovovat insolvenční správce ve těchto různých kategoriích: při návrzích na podání konkursu [§ 2 odst. 2, písm. a) InsZ], návrzích na povolení oddlužení [§ 2 odst. 2, písm. b) InsZ] a návrzích na povolení reorganizace [§ 2 odst. 2, písm. b) InsZ]. I tento

¹⁷ Srovnejme počet insolvenčních správců před datem 1. 1. 2010, kdy vykonávalo tuto profesi přibližně 3 700 subjektů, s počtem 217 správců těsně po zavedení odborných zkoušek skládaných u Ministerstva spravedlnosti ČR po 1. 1. 2010 a aktuálním počtem 482 osob zapsaných na seznamu insolvenčních správců (z toho 65 obchodních společností). Viz isir.justice.cz a goo.gl/YOzn6.

¹⁸ Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 NS R 2/2010 stanovil, že insolvenční správce je zvláštní procesní subjekt. Pokládá se za ústřední řízení v úpadech, kdy je rozhodováno o jeho právech a povinnostech. To nastává zejména v úpadku, kdy uplatňuje vlastní pohledávky vůči majetkové podstatě dlužníka.

¹⁹ Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, Pl. ÚS 14/10, usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2101/09, podobně i usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3089/11.

²⁰ Nelze tvrdit, že se jedná o přelomovou změnu. Motivací tvůrce novely bylo spíše zabránit spekulacím o podjatosti soudu a zvýšit transparentnost procesu ustanovování. Použila se tedy objektivnější metoda výběru.

mechanismus ustanovování však lze prolomit vhodným odvoláním soudem, které přihlédne k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti, míry zatížení a je-li to nezbytné vzhledem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení.²¹

Nadále nicméně platí teoretický koncept toho, že nikoliv soud, ale zejména samotní věřitelé by měli mít poslední slovo co do určení osoby insolvenčního správce.²² Uvědomit si tak na schůzce věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, kde se mohou věřitelé usnést, že insolvenčním soudem ustanoveného správce odvolávají z funkce a ustanovují nového. Ustanovení InsZ rozlišuje odvolání insolvenčního správce z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností výkonu funkce (§ 31 InsZ), a zproštění funkce správce, který neplní řádně své povinnosti, nepostupuje při výkonu funkce s odbornou péčí anebo závažně porušil důležitou povinnost stanovenou zákonem či soudem (§ 32 InsZ). Ve všech výše uvedených případech náleží rozhodnutí soudu i bez návrhu věřitelského orgánu nebo insolvenčního správce.

Odvolání i zproštění funkce, insolvenčnímu správci odpovědnost za výkon funkce nezaniká. Hlavním posunem v oblasti dohlédací činnosti soudu nad výkonem funkce insolvenčních správců je nová povinnost plnit informační povinnosti odvolaného insolvenčního správce i vůči insolvenčnímu soudu. Dosud byl správce povinen řádně informovat o dosavadní činnosti toliko svého nástupce a předat mu veškeré potřebné doklady. Nový soud odvolanému i zproštěnému správci uloží, aby mu ve stanovené lhůtě podal zprávu o své činnosti, zejména o stavu majetku, který spravoval, a aby provedl vyúčtování nákladů a hotových výdajů vzniklých v souvislosti se správou, stejně jako vyúčtování vlastní odměny.²³ Důvodová zpráva si od této změny slibuje především efektivní kontrolu vynaložených výdajů v reálném měřítku a včasné zjednání nápravy novým insolvenčním správcem.

Při běžném výkonu funkce insolvenčního správce pak zákon naizuluje poskytovat věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k výkonu jejich funkce a předkládat soudu i věřitelským orgánům písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení. Plnění zákonné informační povinnosti dříve v praxi naráželo na nepraktickou formulaci, kdy text ustanovení zněl „nejméně jednou za tři měsíce předkládá písemnou zprávu“. Odborné a etické maximum

²¹ Srov. § 25 odst. 5 InsZ.

²² O teoretickém konceptu mluvím proto, že dle důvodové zprávy k novele č. 294/2013 Sb. reálně dochází k výměně insolvenčního správce pouze ve 12 % případů. Příčinou je již zmíněná racionální apatie věřitelů a také relativně vysoké hlasovací kvórum vyžadované ust. § 29 odst. 1 InsZ, které předepisuje vyslovení souhlasu nejméně poloviny přihlášených věřitelů, požadované dle výše pohledávek.

²³ Srov. § 29 odst. 4 a § 31 odst. 7 InsZ.

vyjádřeně v témže odstavci slovy „je povinen vyvinout veškeré úsilí“ srážela možnost, která se v praxi omezovala na automatické podávání zpráv o stavu insolvenčního řízení v tímto síňích intervalech. Insolvenční soud totiž nedisponoval úinnými prostředky, jak si vynutit tásťjší informování, což by bylo s ohledem zákonnou dohlédací úinnost soudu žádoucí. Nová úprava umožň uje soudu upravit tento interval zcela dle svého uvážení tak, aby vyhovoval individuální povaze každého jednotlivého řízení.

3.3 P ezumné řízení

Díl í zm nou, provedenou v § 190 odst. 4 InsZ, je pravomoc soudu uložit insolven ním správci pot ebnou sou úinnost k p íprav p ezumného jednání a ur ítu povahu této sou úinnosti. Insolven ní správce již p ed novelou sestavoval seznam p ihlášených pohledávek dle § 189 InsZ a tím de facto zajistil podklady pro konání p ezumného jednání. Nyní ale m že být detailn úkolován p ímo insolven ním soudem.

Mnohem podstatn ější pro pr b h p ezumného řízení je fakt, že ust. § 191 odst. 2 InsZ oslabuje pozici insolven ního správce tím, že p ezum vykonatelnosti pohledávek nyní náleží výhradn soudu. Tuto zm nu si vynutila neblahá praxe insolven ních správce , kte í m li možnost svévoln ozna ítu p ihlášenou pohledávku za nevykonatelnou p í sestavování seznamu pohledávek pro p ezumné řízení. Soudy nedisponovaly korek ní pravomocí a zároveň nebyly oprávn ny uložit v rámci své dohlédací úinnosti insolven nímu správci, jaký postoj má zaujmout k p ihlášeným pohledávkám.²⁴

Vykonatelná p ihlašovaná pohledávka uleh uje postavení v ítele, nebo je v takovém p ípad pro insolven ního správce obtížn ější pop ítu p ihlášenou pohledávku. Nov se za vykonatelnou považuje každá p ihlášená pohledávka, u které v ítel prokáže, že se stala vykonatelnou nejpozd ěji ke dni rozhodnutí o úpadku. V pochybnostech, zda je p ihlášená pohledávka vykonatelná, musí insolven ní správce musí dokázat d vodnost pop ení. Kone né rozhodnutí, zdali je pohledávka vykonatelná, je nicmén v rukou insolven ního soudu. Toto rozhodnutí má povahu rozhodnutí, jímž se upravuje řízení (tj. rozhodnutí u ín né p í výkonu dohlédací úinnosti, proti kterému není p ípustné odvolání).

²⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2003, sp. zn. 29 NS R 63/2011.

3.4 Souhlas soudu s úkony dlužníka

Zahájení řízení s sebou nese určitá zásadní omezení, která zatěžují dlužníka vzhledem k dispozici s majetkovou podstatou. Obecně se právní úkony dlužníka, které byly u něj v rozporu s omezeními stanovenými vzhledem k úvinkům spojeným se zahájením insolvenčního řízení, považují za neúčinné ze zákona. Účel tohoto ustanovení je zejména bránit dlužníkovi zkracovat majetkovou podstatu ke škodě věřitelů.

Dosavadní právní úprava dle sledně trvala na tom, že všechny úkony spojující v nakládání s majetkovou podstatou a majetkem, pokud by mohlo dojít k podstatné změně či zanedbatelnému zmenšení, jsou stíženy neúčinností, ledaže je lze subsumovat pod některou z výjimek stanovených zákonem.²⁵ Novela tento výčet rozšířuje o úkony směřující k uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jím postavených na rovně.²⁶ Nadále platí, budou-li naopak v konečném důsledku tyto úkony znamenat rozmnožení majetkové podstaty, budou věřitelům nejen platné, ale rovněž i účinné.²⁷

Insolvenční soud má v této oblasti značné pravomoci. Již před novelizací mohl podle své úvahy rozhodnout o tom, že dlužník nebude vůbec omezen v nakládání s majetkovou podstatou, nebo bude omezen jen zčásti (např. pro určitá právní jednání). Na druhou stranu však mohl dlužníka omezit i více (ukáže-li se úprava § 111 InsZ jako nedostatečná, a to zejména především opatřeními dle § 113 InsZ).²⁸ Veškerá rozhodovací pravomoc pak logicky probíhá v režimu dohlédací neúčinnosti soudu, proti němuž není zásadně přípustné odvolání.

Dosavadní úprava počítala pouze s iniciativou insolvenčního soudu, který nastaví okruh neúčinných jednání dle plošně své úvahy, případně na návrh i podnět subjektů řízení. Nov

²⁵ Omezení se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné výživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Srov. § 111 odst. 2 v této první InsZ.

²⁶ Pro úplnost dodávám, že se výčet pohledávek za majetkovou podstatou opticky rozšířil, důvodová zpráva však tento krok obhajuje rozšířením a upřesněním některých dříve střežených ustanovení. Až na opravu výše dané v ust. § 168 odst. 2 písm. e) se tedy nic nezmenilo.

²⁷ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2007. xx, str. 485.

²⁸ ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona pozdějších novel): poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. str. 193.

získávají dlužník nebo jeho věitel možnost si předem vyžádat souhlas insolvenčního soudu k partikulárnímu právnímu úkonu, který by byl za jiných okolností stižen neúčinností.

Tento postup s sebou nese několik výhod. Úprava snižuje závažnost soudu v jeho dohlédací činnosti tím, že připouští vlastní iniciativu dlužníka i věitele. Vyžádání souhlasu soudu také odstraňuje nejistotu, zda daný právní úkon nepřekračuje zákonem stanovené meze nakládání s majetkovou podstatou a majetkem, který do ní má být náležit. Souhlas s pochybnou transakcí je i náležitě transparentnější z toho důvodu, že se toto rozhodnutí dle § 11 odst. 1 InsZ zveřejňuje v insolvenčním rejstříku.

3.5 Pokyny soudu ke správě a zpeněžení majetkové podstaty

Správou majetkové podstaty se rozumí zejména činnosti, jejichž demonstrativní výčet je v § 230 odst. 1 InsZ. Především se jedná o právní úkony a opatření, která směřují k zachování majetkové podstaty, využívání v souladu se svým určením, případnému rozmnožení a vymožení dlužnických pohledávek.²⁹ Nový zákon výslovně rozšiřuje okruh subjektů, které jsou vázány pokyny zajištěných věitelů ohledně správy věcí, práv, pohledávek i jiných majetkových hodnot zajišťujících pohledávky, o osoby s dispozičními oprávněními³⁰, tedy nepjde už jen o insolvenčního správce.

Věitelé nově udělují pokyny podle svého poadí vyplývajícího ze zajištění, tedy nikoliv už společně. Je-li zajištěných věitelů více, udělují pokyny první v pořadí. Neudělí-li své pokyny ani ve lhůtě určené insolvenčním soudem, má právo je udělit věitel, jehož pohledávka se uspokojuje jako další v pořadí. Příslušné ustanovení zákona se tedy snaží preferovat posílení principu priority věitele s prvním pořadím.³¹ Naneštěstí potěbují tyto prioritní věitelé písemný souhlas ostatních zajištěných věitelů, pokud se jejich pohledávka uspokojuje ze stejného zajištění. Neobdrží-li jej, přichází na řadu dohled insolvenčního soudu. Ten na řídí jednání, při kterém rozhodne o tom, zda pokyny prioritního zajištěného věitele schvaluje. Opakem se jedná o rozhodnutí v rámci dohlédací činnosti, proti kterému není přípustné odvolání.

²⁹ Srov. § 230 odst. 1 InsZ a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 197/2003 a usnesení ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. 29 Odo 2177/2009.

³⁰ Za tuto osobu je zpravidla považován dle ust. § 229 odst. 3 insolvenčního správce v době od prohlášení konkurzu a dlužník v ostatních případech, nestanoví-li zákon nic jiného.

³¹ Srov. § 2016 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (uspokojení práv ze zajištění v pořadí podle jejich vzniku), respektive § 9 odst. 2 ve vztahu k § 23 odst. 2 písm. b) zákona č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí (poadí zástavních práv se řídí okamžikem, ve kterém byl návrh na zápis doručení katastrálnímu úřadu).

Pohlédneme však opět k východisku, o které se zákonodárce při tvorbě novely opíel. A sice jde znovu o problém racionální apatie vůči věřitelům. Zákon subsidiárně v § 230 odst. 2 InsZ stanoví, že pokud nedojde k pokynu zajištění věřitelů, udělí tyto pokyny v rámci dohlédací činnosti insolvenční soud, který souhlasně rozhodne o nákladech spojených s provedením tohoto pokynu.

Důvodová zpráva k novele obhajuje zvolené řešení zejména principem ochrany věřitelů s prvními podmínkami a při hlédnutí k praxi, ve které docházelo k praktickým řízením kvůli nečinnosti věřitelů. Naneštěstí byla zvolena právě varianta, která ponechává řešení správy zajištění majetku na insolvenčním soudu. Zatímco insolvenční správci musí prokázat své odborné znalosti a dovednosti při správě majetku složením ministerstvem předepsaných zkoušek a nepostrádají motivaci ve formě odměny, o podobné kvalifikaci insolvenčního soudu lze dle vodně pochybovat. Negativním následkem zvolené úpravy může být i potenciální odpovědnost státu za škodu způsobenou takovým pokynem.³²

3.6 Protokolace jednání

Povaze insolvenčních věcí je přirozené, že v zájmu naplnění účelu insolvenčního řízení soud získává poznatky o relevantních událostech i mimo nařízená soudní jednání. Při své dohlédací činnosti je totiž oprávněn provádět průzkumy, požadovat od procesních subjektů potřebné informace, zasílat nejrozsáhlejší výzvy a ukládat svými rozhodnutími subjektům určité povinnosti.

Specifický charakter vedení insolvenčního řízení a obstarávání poznatků vedl k tomu, že soud s přihlédnutím k zásadám hospodárnosti a rychlosti řízení nepovažoval za nutné nařizovat jednání. Tento přístup však vedl k tomu, že v mnohých případech nebylo možné vypracovat o určení úkonu oficiální soudní protokol.³³

Problém vyvstává v okamžiku, kdy si položíme otázku, jaký je „specifický charakter“ má insolvenční řízení vlastně mít. Z teorie civilního procesu je známo, že by civilní řízení

³² Srovnejme rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004 sp. zn. 29 Cdo 3064/2000, ve kterém Nejvyšší soud konstatoval, že pokyny a postup soudu v rozporu s dohlédací činností konkursního soudu s sebou může nést majetkovou odpovědnost ustanovením (ust. § 12 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání).

³³ Důvodová zpráva k novele hovoří například o situacích, kdy to nebylo možné vzhledem ke způsobu, jakým procesní subjekt jednostranně kontaktoval soud, například neformálním telefonickým dotazem.

v soukromoprávních majetkových sporech m lo stát zásadn na kontradiktorním principu ízení. To v ideálním p ípad znamená, že všechny procesní subjekty disponují stejnou znalostí skutkového stavu a mají možnost každou díl í okolnost ov ít i zpochybnit z hlediska pravdivosti a úplnosti. Všechny procesní strany by tedy m ly mít možnost být seznámeny se všemi p edloženými d kazy a argumenty a právo vyjád ít se k nim.³⁴

Dosavadního stavu si byl v dom i zákonodárce. Rozší ením § 85 odst. 1 dosáhl toho, že soud nap íšt sepisuje protokol vždy, když nena ídí jednání a jedná s ostatními procesními subjekty o skutkové podstat projednávané v ci nebo o procesních otázkách, které na ni mohou mít vliv. Není-li to možné vzhledem ke zp sobu, jakým se procesní subjekt obrátil na soud, a je-li jednostranné p íjetí i podání informace ve spole ném zájmu v ítel , je soud povinen o tomto po ídit záznam do insolven ního spisu. Sou asn došlo i k novelizaci vyhlášky, která nov náležitosti takového záznamu upravuje. Vyjma identifika ních a formálních náležitostí záznamu se vyžaduje i stru né, jasné a výstižné vylí ení p íjímané nebo podávané informace.³⁵

Od nové úpravy si auto i slibují vyšší míru transparentnosti v praxi insolven ních soud , které rozsáhle a mnohdy neformáln komunikovaly nejen s insolven ními správci, ale také s jinými subjekty insolven ního ízení. Je možno o ekávat, že pod tíhou vedení agendy protokol a záznam soudy dosavadní neformální praxi omezí. Soudy tím ale budou p ípraveny o možnost jednoduše získávat p ehled o skutkových okolnostech p ípadu. V kontextu s ostatními zm nami, zejména rozší enými povinnostmi insolven ních správce , lze odhadnout, že ást této agendy soudy virtuáln p esunou na insolven ní správce jednoduše tím, že od nich budou vyžadovat ást jší zprávy o stavu ízení.³⁶

³⁴ Nelze než poukázat na jeden z princip teorie sporného civilního ízení *idem est non esse aut non probari* (co není dokázáno je totéž, jako by nebylo). Dokazováno je to, co je soudu k projednání p edloženo ú astníky. Srovnej též KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Insolven ní praxe v eské republice: v období 2008–2013*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013. xv, 143 s.

³⁵ Novelou zmoc ovacího ustanovení v § 431 písm. a) InsZ totiž vznikla nutnost p ídat podrobnou úpravu do vyhlášky ministerstva spravedlnosti . 311/2007 Sb. o jednacím ádu pro insolven ní ízení, která se promítla p ídáním § 3a.

³⁶ Osobn nevidím situaci negativn , t ebaže zjevn dojde ke zna nému zformalizování celého ízení a tím i pravd podobnému prodloužení. Otázkou z stává, zdali to povede ku prosp chu ú elu ízení, a zdali je transparentnost dostate ným benefitem.

4. Shrnutí dopadů novely

V závěru práce považuji za vhodné stručně a přehledně shrnout obsah výše popsaných změn tak, jak se nejcitelněji promítnou do platné právní úpravy:

- V oblasti věřitelských orgánů, zejména v itelského výboru a prozatímního v itelského výboru, jde novela cestou výrazného přesunu právomocí obou orgánů na insolvenční soud. Zřízení těchto orgánů již není obligatorní součástí insolvenčního řízení, při splnění určitých podmínek se bez nich lze zcela obejít.
- Insolvenčním soudem novela posiluje dohlédací pravomoci nad insolvenčními správci, kterým se citelně rozšíří povinnosti informovat o své činnosti soud. Nově vzniká povinnost písemně informovat soud o stavu insolvenčního řízení tak často, jak soud sám stanoví. Odvolaným i zproštěným insolvenčním správcem zakotvuje zákonnou povinnost informovat o své činnosti mimo svého nástupce i soud.
- Insolvenční soudy nyní subsidiárně, při nečinnosti zajišťovatelů, udělují pokyny ke správě majetkové podstaty u věřitelů, práv, pohledávek a jiných majetkových hodnot, které slouží k zajištění pohledávky. Obdobně soud schvaluje pokyn prioritního věřitele, kterému nebyl poskytnut souhlas s pokynem ke správě ostatními zajišťovateli, kteří se uspokojují ze stejného zajištění.
- Přezkoumání vykonatelnosti pohledávek nyní náleží výhradně insolvenčnímu soudu. Insolvenční správce má oprávnění toliko vyvolat incidenční spor a v něm dokázat nedodržení povinnosti vykonatelnosti.
- Insolvenční soud může na předchozí vyžádání dlužníka i jeho věřitele udělit souhlas s právním úkonem, který by byl jinak v rozporu s omezením spojeným s nakládáním s majetkovou podstatou, a byl by stížen neúčinností.
- Při dohlédací činnosti soudu mimo řízené jednání předepisuje novela obligatorní vedení protokolace a pořizování záznamů o přijatých a podaných informacích. Tím dochází k další formalizaci insolvenčního řízení.

5. Teoretický a praktický význam novely

Novela InsZ tak, jak se promítá do dohlédací činnosti soudu, znamená především posílení role insolvenčního soudu. Dle mého názoru se tak dle je nad všemi ostatními procesními subjekty.

Nejcitelněji pak přispívá nárůst pravomocí nad insolvenčním správcem. Převodně, eufemisticky řečeno, „nezávislý“ odborník se nyní dostává do primární sféry vlivu soudu. V mnoha případech může být zaukolován součinností, přímou vlivu soudu vzniká řada nových břemen a povinností. Může nastat i situace, kdy insolvenční soud v podstatě rezignuje v rámci dohlédací činnosti na získávání poznatků z vlastní iniciativy, a tento výpadek nahradí vyšším vytížením insolvenčních správců. InsZ zákon tuto možnost umožňuje a zůstává výhradně na soudcích, zda si tímto způsobem ulehčí svou práci.

Připadá postoj vlivitelů a jejich orgánů bere zákonodárce na v domě statisticky prokázanou apatii vlivitelů ve výkonu vlastních práv. Proto za určitých podmínek dovoluje přenést převodně soukromou rozhodovací pravomoc rovněž na dohlédací soud. V této souvislosti lze zmínit použité východisko, které nepochybně má sice řadu výhrad, ale které vcelku rozumně tvrdí „alespoň jaké rozhodnutí je lepší než žádné“.

Z hlediska teorie civilního procesu jde celá novela cestou mírného přiklonu k inkvizitnímu principu vedení řízení, který je dle mírou vyvážen vyšší mírou transparentnosti a objektivitou.

6. Závěr

Cílem mé práce bylo popsat a analyzovat novelu zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) tak, jak se promítla do dohlédací činnosti soudu. Jako autor přiznávám, že jsem se zaměřil pouze na změny, které považuji za nejdůležitější. Jsem si srozuměn s tím, že dopad novelizovaných ustanovení sahá daleko za hranice jednotlivých děl, hlavních částí insolvenčního zákona. Úpadek a insolvenční řízení je totiž natolik komplexní problematikou, že se změny promítají do celé právní úpravy, nikoliv jen do nejexponovanějších ustanovení. Dívem bych rád poukázal na fakt, že od účinnosti dané novely dosud neuplynuly ani tři měsíce a lze jen s velkými obtížemi kompilovat odbornou literaturu a předvádět úinky jednotlivých ustanovení, nejsou-li dostupné aktuální publikace a odpovídající judikatura. Přesto si dovoluji doufat, že tato práce představuje alespoň malý přínos do problematiky insolvenčního práva.

Závěrem bych rád vyjádřil svůj respekt všem, kdo se ve větení dostali až k tomuto místu.

7. Zdroje

7.1 Publikace

- Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář . 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. xxiii, 1246 s. Komentář e Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7357-243-3.
- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář* . 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2007. xx, 1056 s. Beckovy texty zákon s komentář em. ISBN 978-80-7179-595-7.
- HÁSOVÁ, Jiřina a MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xviii, 262 s. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-459-9.
- KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008–2013*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xv, 143 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-497-1.
- KU ERA, František. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): s judikaturou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2009. xiv, 306 s. Beckova edice zákon s judikaturou. ISBN 978-80-7400-163-5.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Insolvenční zákon: poznámky, prováděcí předpisy, související předpisy*. Praha: Eurounion, 2006. 399 s. ISBN 80-7317-054-X.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.
- ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s doprovodnou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2.

7.2 Periodické zdroje

- HOROVÁ, Helena. Postavení zajišťovatelů v insolvenčním řízení. *Bulletin advokacie*. 2012, ročník 2012, číslo 9, s. 24-26

7.3 Elektronické zdroje

- Insolvenční rejstřík. *Seznam insolvenčních správců* [online]. 2014-04-04 [cit. 2014-04-04]. Dostupný z <<https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamAction.do;jsessionid=cefc84fa6602d02453eeb62fd837>>.

- D vodová zpráva zákona . 294/2013 Sb., kterým se m ní zákon . 182/2006 Sb., o úpadku a zp sobech jeho ešení (insolven ní zákon), a zákon . 312/2006 Sb., o insolven ních správcích, ve zn ní pozd jších p edpis . [online]. 2013-03--- [cit. 2014-04-08]. Dostupný z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.
- D vodová zpráva zákona . 182/2006 Sb., zákon o úpadku a zp sobech jeho ešení (insolven ní zákon) [online]. 2013-03--- [cit. 2014-04-08]. Dostupné z <http://www.cak.cz/assets/files/557/N_vrh_insolven_n_ho_z_kona_-d_vodov_zpr_va.doc>.
- CELERÝN, Jakub. *K n kterým zm nám v insolven ním zákon ú inným od 1. ledna 2014* [online]. 2014-01--- [cit. 2014-04-02]. Dostupný z <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvencnim-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html?mail>>.
- HARDMAN, Richard. *Schválená novela insolven ního zákona: Mají v ítelé d vod k radosti?* [online]. 2013-11--- [cit. 2014-04-06]. Dostupné z <<http://www.patria.cz/pravo/2481689/schvalena-novela-insolvencniho-zakona-maji-veritele-duvod-k-radosti.html>>.
- HARDMAN, Richard. *Novela insolvenčního zákona změní nejen pravidla určování správců.* [online]. 2013-08--- [cit. 2014-04-06]. Dostupné z <<http://www.patria.cz/pravo/2412181/novela-insolvencniho-zakona-zmeni-nejen-pravidla-urcovani-spravcu-2-cast.html>>.
- ŽÍTEK, Karel. *Po et insolven ních správci klesl z lo ských 3 700 na 217* [online]. 2010-01--- [cit. 2014-04-04]. Dostupné z <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/pocet-insolvencnich-spravcu-klesl-z-lonskych-3-700-na-217>>.

7.4 Právní p edpisy

- Zákon . 182/2006 Sb., o úpadku a zp sobech jeho ešení (insolven ní zákon) ve vybraných zn ních pozd jších p edpis .
- Vyhláška . 311/2007 Sb., o jednacím ádu pro insolven ní ízení a kterou se provád í n která další ustanovení insolven ního zákona.
- Zákon . 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
- Zákon . 99/1963 Sb., ob anský soudní ád
- Zákon . 89/2012 Sb., ob anský zákoník
- Zákon . 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

7.5 Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, Pl. ÚS 14/10.
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2002, sp.zn. II.ÚS 590/02.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 NS R 2/2010.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2101/09.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3089/11.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sn. zn. 29 NS R 63/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp.zn. 29 Odo 197/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. 29 Odo 2177/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 01. 2002, sp. zn. 1 Ko 354/2001.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. 3 VSPH 492/2010-A-16